

még a könyvtártudomány bűvárai is haszonnal forgathatják, mert lelkesedést meríthetnek belőle, megbecsülni és szeretni az emberi kultúra leg-tisztább megnyilatkozását: a könyvet. SZALAY saját könyvtárával aránylag keveset foglalkozik s inkább csak a külső, mondhatnám, hogy ebből a szempontból mellékes körülményeket világítja meg. Így röviden bemutatja a könyv fejlődésének technikai fázisait a legrégibb időtől a gram-mofonlemez-könyvekig. Foglalkozik a könyvterjesztés akadályaiival, a cenzurával és index-szel, a magyarországi és külföldi híresebb magán-könyvgyűjtőkkel, mindig hangsúlyozva a magyar könyv kulturális misz-szióját, majd rátér saját gyűjteménye feldolgozási módszerének tárgya-lására. SZALAY értékes könyvtárát a *grangerizáló* módszerrel rendezte be. GRANGER Jakab XVIII. századi anglikán lelkész értékes bibliofiljellegű könyvtárát úgy rendezte be, hogy a könyvekhez sok, a könyvvel kap-csolatban álló képet, metszetet köttetett. SZALAY modernebb könyvtári miliójében ezt úgy oldotta meg, hogy könyveiben «a szerző sajátkezű ajánlása, vagy legalább is kézirata és arcképe, további, a művel vonat-kozásban álló képek, a könyv előfizetési felhívása, megjelenésekor kelet-kezett bírálatok s ismertetések, esetleg a szerző gyászjelentése, nekrológja, az emlékére rendezett ünnepek nyomtatott műsora, a tulajdonos exlibrise, színdarabnál a színlap stb.» emelik a könyv értékét. Pl. a HAVAS-féle PETŐFI-kiadás 48. sz. számozott példányának első kötetébe SZENDREY Júlia három, a másodikba PETŐFI Zoltán két és a harmadikba PETŐFINEK *A virá-gok* c. költeménye van eredeti kéziratban bekötve. Könyvtárában így vannak meg VÖRÖSMARTY, KISFALUDY Sándor, ARANY János, ÁBRÁNYI Emil, ADY Endre, SZÁSZ Károly, a műfordító, TOMPA, JÓKAI, GÁRDONYI, SZABOLCSKA, HERCZEG Ferenc, BABITS, MÓRA Ferenc, TÖMÖRKÉNY, JUHÁSZ Gyula, KOSSUTH, DEÁK, SZÉCHENYI, TISZA István, stb. művei. Végül magya-rázatát adja dolgozata alkalmiságának: az egyik a SOMOGYI-Könyvtár fél-százados évfordulója és ugyancsak 50 éves fordulója annak, hogy a fiatal diák SZALAY «szülei könyveiből elcsent darabokkal» megteremtett egy gazdag és ritkaságaival valóban unikumszámbamenő értékes magán-könyvtárát.

KOZOCSA SÁNDOR.

Jancsó Benedek Emlékkönyv. Az Efe «Jancsó Benedek Tár-sasága» megbízásából szerkesztette: *Asztalos* Miklós. Budapest, 1931. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 8°, 413 l.

A tizennyolcadik század végétől kezdve az egyre izmosodó nem-zetiségi gondolat váltotta fel a régi nemzetfogalmat és a közös területen

kulturális egységben békésen megférést megbontották az egy nyelvet beszélők, egy fajhoz tartozók centrifugális törekvései. A fejlődés tragikussá vált a magyarság sorsára, hiszen ugyanazok az erők, amelyek az ő öntudatosodását, nyelvi fellendülését szolgálták, tették alattvalókból ellenségekké a hazai idegen népeket. A nemzetiségi kérdés a múlt század negyvenes éveiben már teljes élességében kibontakozott, megoldatlan maradt a kiegyezési korszak túlzottan optimista és kapkodó politikájában s megoldatlan ma is a trianoni erőszakos és korcs válasz ellenére. A háború utáni magyar nemzedék életfeladata az igazi megoldásra rátalálni. Jól érezte ezt ASZTALOS Miklós, aki egy korábbi munkájában megrajzolta WESSELÉNYI-nek, az első nemzetiségi politikusnak a képét, midőn a békebeli Magyarország utolsó nemzetiségi politikusának emlékkönyvét erre a centrális témára építette föl. A személynek kijáró emlékezések mellett alapos történelmi és időszerű cikkek folytatják a nagy tanító szellemében munkálkodást. Nyelvészetnek (TREMEL Lajos román kontinuitást cáfoló értekezésében), szellemtörténetnek (DEÉR József tanulmányában, amely a magyarok és horvátok első kapcsolatait érdekesen helyezi el a koraközépkor szellemi világában), jogtudománynak (AJTAY Gábor, Szász Zsombor és mások cikkeiben), gazdaságtannak, statisztikának, geopolitikának, emberföldrajznak (TELEKI Pál gróf cikkében meg SZABÓ Pál Zoltán mintaszerű tanulmányában a Dél-Dunántúl száz év alatti népesség hullámzásáról), publicisztikai szempontoknak egyaránt rész jut a közös feladatból. Maga a szerkesztő találó és jogos ötlettel a református iskolaügy sorsát a HABSBERG-uralom alá került Erdélyben a román impériumváltozással és a mai magyar kisebbség helyzetével állítja párhuzamba, rámutatva a két politika közötti nivósúlyedésre. A múlt és jelen problémái után a jövőendő tennivalókra próbál feleletet keresni PONGRÁCZ Kálmán, OTTLIK László nagy feltűnést keltett tanulmányához kapcsolódva és ALBRECHT Ferenc a kiegyezési korszak nemzetiségi politikáját bírálva. Mindkettő az illuziómentes, változott körülményekkel számotvető felfogást sürgeti és az orvoslást egy olyan fejlődési fok eljövételétől várja, amelyben már (ALBRECHT szavai szerint): «nem lesz a nemzetiségi elv államalkotó faktor, hanem egy okos és belátó kompromisszum létesül a nemzeti állam, a geopolitikai tényezők és az államfenntartásra képes fajok között» (155—156 l.). A munka neheze, az új államkoncepció kidolgozása még ezután következik.

A sikerült kötet munkatársai főleg a fiatal nemzedék sorából kerültek ki, jelentős részben éppen a könyvtárunk tisztviselői közül.

HALÁSZ GÁBOR.